

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ ก็ด้วยความเมตตากรุณา อนุเคราะห์และกำลังใจของผู้มีพระคุณทุกท่าน

ขอขอบคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กมลณัฐ พลวัน ประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสรี ปานซาง กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม ที่ท่านได้กรุณาให้คำปรึกษาที่มีประโยชน์ แนะนำแนวทางและสละเวลาตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ด้วยเมตตาจิตตลอดมา

ขอขอบคุณอาจารย์ผู้สอนหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีสื่อและการสื่อสารทุกท่านที่ได้ให้ความรู้ตลอดมา ผู้ฝึกกระบวนการคิดและให้คำแนะนำ รวมถึงวิทยากรพิเศษทุกท่านที่ได้กรุณาบรรยาย ถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์อันมีคุณค่าแก่ผู้วิจัยในการศึกษาครั้งนี้

ขอขอบคุณผู้ให้คำสัมภาษณ์และได้ให้ข้อเสนอแนะ จนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จและเกิดประโยชน์ต่อผู้สนใจศึกษานำไปศึกษาเพื่อประโยชน์ต่อไปภายหน้ารวมทั้งผู้เกี่ยวข้องทุกท่านที่ไม่ได้เอ่ยนามที่ให้การสนับสนุนด้วยดี ทั้งด้านข้อมูล กำลังกายและกำลังใจในการศึกษาครั้งนี้ จนประสบผลสำเร็จและพี่น้องๆบัณฑิตวิทยาลัย นางสาว อรกมล สุวรรณประเทศ ผู้คอยช่วยเหลือและผู้ช่วยประสานงาน ทั้งด้านข้อมูล และเอกสารการศึกษาต่างๆ ที่มีประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้

ขอขอบคุณ นายภัทรพล พวงมะลิ พร้อมครอบครัว ช่างภาพ ในการเก็บข้อมูลภาคสนาม นางยุพเรศ ถนอมเสียง นางทรศนี นุญเรือง ผู้เอื้อเพื่อการพำนักเสียง นางพวงทอง กิจดำรงธรรม Reto Curau และ Jairo Lopez พร้อมด้วยครอบครัว ผู้ช่วยเหลือให้คำแนะนำในการเก็บข้อมูลวิจัย และการศึกษาครั้งนี้ ให้บรรลุตามเป้าประสงค์ การศึกษาจนประสบผลสำเร็จ

ขอขอบคุณความคิดที่เกิดจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้แก่ทุกท่าน

คุณค่าของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ผู้วิจัยขอมอบให้เป็นกตัญญูคุณเวทิตาแก่คุณพ่อตา บุญก้ำ และคุณแม่สาว บุญก้ำ คุณพ่อคุณแม่ของผู้วิจัย รวมถึงพี่ๆ น้องๆ ตระกูล บุญก้ำทุกท่าน ที่คอยให้กำลังใจและช่วยเหลือตลอดมา ตลอดจนคุณครูบาอาจารย์และผู้มีพระคุณทุกท่าน

พระมหาถนอมนันท์ พุทธิวิจิตรปัญญา

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	๗
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	๘
กิตติกรรมประกาศ.....	๙
สารบัญ.....	๑๑
สารบัญภาพ.....	๑๑
บทที่	1
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	3
ประโยชน์ของการศึกษา.....	4
ขอบเขตของการศึกษา.....	4
ข้อตกลงเบื้องต้น.....	6
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	7
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	12
แนวคิดที่เป็นทฤษฎีทางสังคมวิทยา มานุษยวิทยา (เชิงวัฒนธรรม).....	13
แนวคิดและศักยภาพในการสร้างวัด.....	13
แนวคิดการพัฒนาส่งเสริมการบริการท่องเที่ยวในวัด.....	14
นิยามของสถาปัตยกรรมล้านนา.....	14
ศิลปกรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับสถาปัตยกรรม.....	15
หลักการอนุรักษ์งานสถาปัตยกรรมและสิ่งแวดล้อม.....	18
ชาวล้านนาและการสร้างสรรค์สถาปัตยกรรม.....	18
ความหมายของเจดีย์.....	20
ความหมายของวัด.....	22
ความสัมพันธ์ระหว่างวัด บ้าน และวัง.....	26
ประวัติวัดพระธาตุดอยสุเทพราชวรวิหาร.....	28

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
ความหมายของสารคดี.....	33
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	36
กรอบแนวคิดการวิจัย.....	38
3 วิธีดำเนินการศึกษา.....	39
แหล่งข้อมูลในการค้นคว้า.....	39
ขอบเขตพื้นที่.....	40
วิธีรวบรวมข้อมูล.....	40
เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย.....	41
ขั้นตอนในการสร้างแบบสัมภาษณ์.....	41
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	42
การผลิตภาพยนตร์สารคดีการศึกษารูปแบบขององค์พระบรมธาตุเจดีย์	42
วัดพระธาตุคอกยสุเทพราชวรวิหาร.....	44
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	45
องค์ความรู้ที่ได้จากเอกสาร.....	62
องค์ความรู้ที่ได้จากการสัมภาษณ์ สอบถาม และการสังเกต.....	62
ประวัติขององค์พระบรมธาตุเจดีย์วัดพระธาตุคอกยสุเทพ.....	63
รูปแบบขององค์พระบรมธาตุเจดีย์วัดพระธาตุคอกยสุเทพ.....	63
พัฒนาการขององค์พระบรมธาตุเจดีย์วัดพระธาตุคอกยสุเทพ.....	70
การนำข้อมูลที่ได้ไปจัดทำเป็นสารคดี.....	80
การอนุรักษ์โบราณสถานขององค์พระบรมธาตุเจดีย์.....	81
ผลประเมินคุณภาพสื่อสารคดี.....	87
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	91
สรุปผลการวิจัย.....	91
อภิปรายผล.....	92
ข้อเสนอแนะ.....	93

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บรรณานุกรม.....	94
ประวัติผู้วิจัย.....	97
ภาคผนวก.....	98
ภาคผนวก ก หนังสือเชิญผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ.....	99
ภาคผนวก ข บทและสตอรี่บอร์ด.....	105
ภาคผนวก ค รูปภาพวัดพระธาตุคอกยสุเทพ.....	126
ภาคผนวก ง แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย.....	145

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
2.1 พิธีสงฆ์พระธาตุ.....	29
2.2 พิธีบรรจุพระบรมธาตุองค์ใหม่ไว้ที่วัดสวนดอก.....	30
2.3 การขุดยอดคอยลิก 3 ศอก.....	31
2.4 การสร้างเจดีย์ประดิษฐานพระบรมธาตุ.....	32
2.5 พิธีเฉลิมฉลองบวงสรวงพระธาตุ.....	32
4.1 ภาพลายเส้นองค์พระเจดีย์วัดพระธาตุคอกยสุเทพฯ.....	45
4.2 พระบรมสารีริกธาตุที่พิพิธภัณฑ์ช่างจิงของราชวงศ์เหลียวอำเภอปาหลินโจวฉี เมืองซีอฝิงเขตมองโกเลียใน.....	49
4.3 พระบรมสารีริกธาตุฐานเม็ล็ดถั่ว เม็ล็ดงาคำ งาขาว และเม็ล็ดข้าวสาร.....	50
4.4 พระธาตุกระดูกหัวสบบ้า ของหลวงปู่แหวน สุจิณฺโณ.....	50
4.5 ไตรภูมิพระร่วง ภูมิ 31 ที่เป็นที่เกิดของสรรพสิ่งทั้งหลายในสากลโลก.....	55
4.6 เปรียบเทียบทวีปใหญ่ทั้ง 4 กับผังจำลองวัดพระธาตุคอกยสุเทพฯ.....	56
4.7 แผนที่ซึ่งหลวงจีนเสียวเนิ่นซิงเขียนขึ้นในพุทธศตวรรษที่ 12 ต้นกำเนิดของแม่น้ำ รูปตัดจากแผนที่ได้รูปภูมิจักรวาล.....	57
4.9 เปรียบเทียบภูมิจักรวาลกับสถาปัตยกรรมที่รับอิทธิพลโดยตรงคือ นครวัด.....	58
4.10 เปรียบเทียบภูมิจักรวาลกับแบบจำลองเจดีย์วัดพระธาตุคอกยสุเทพฯ.....	59
4.11 เปรียบเทียบผังจำลองวัดพระธาตุคอกยสุเทพฯกับทวีปใหญ่ทั้ง 4.....	60
4.12 จักรวาลในไตรภูมิพระร่วงที่มีความเกี่ยวข้องกับองค์พระธาตุฯ.....	61
4.13 ลักษณะรูปแบบศิลปกรรมแบบละเอียด.....	63
4.14 เม็ล็ดน้ำค้างหรือลูกแก้วองค์เจดีย์.....	64
4.15 ลายเส้นแบบแสดงรายละเอียดเรียกตามศัพท์สถาปัตยกรรมล้านนา.....	65
4.16 ลายเส้นแบบแสดงรายละเอียดเรียกตามศัพท์สถาปัตยกรรมภาคกลาง.....	66
4.17 ความเสียหายของปลียอดที่เกิดจากเหตุแผ่นดินไหว เมื่อปี พ.ศ. 2537.....	67
4.18 ความเสียหายของปลียอดที่เกิดจากเหตุแผ่นดินไหว เมื่อปี พ.ศ. 2537.....	68
4.19 ความเสียหายของปล้องโถงเกิดจากเหตุแผ่นดินไหว เมื่อปี พ.ศ. 2537.....	68

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
4.20	69
ผังแสดงความสัมพันธ์ระหว่างเวลาผู้ครองเมือง เหตุการณ์ การสร้างและการบูรณะ องค์พระเจดีย์วัดพระธาตุคอกยสุเทพวรวิหาร.....	71
4.21	72
อนุสาวรีย์ช้างเผือกหรือเรียกอีกชื่อว่าคู่ช้างเผือก.....	72
4.22	73
ยุคที่ 1 รูปแบบสมัยการก่อสร้าง.....	73
4.23	74
ยุคที่ 2 รูปแบบสมัยการบูรณะครั้งที่ 1 ทำการขยายองค์พระธาตุ.....	74
4.24	76
ยุคที่ 3 รูปแบบสมัยการบูรณะครั้งที่ 2 หุ้มทองจังโก.....	76
4.25	76
ยุคที่ 4 รูปแบบสมัยการบูรณะครั้งที่ 3-4.....	76
4.26	77
พัฒนาการรูปแบบขององค์พระธาตุคอกยสุเทพฯตามสมัยต่างๆ.....	77
4.27	80
องค์พระบรมธาตุคอกยสุเทพหลังการบูรณะในสภาพปัจจุบัน.....	80
4.28	86
ความแตกต่างระหว่างที่บรรจุพระบรมธาตุคอกยสุเทพฯและพระธาตุอื่นๆ.....	86
4.29	86
ทองจังโก สลักคุณลวดลายประจำยามก้านขด.....	86
4.30	87
ทองจังโกสลักคุณลวดลายประจำยามก้านขด.....	86
4.31	
ทองจังโกสลักลายพญานาคที่มูมฐานบัวหงาย.....	87